

VEGYESEK.

— Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáráról.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az 1890. év első felében 1908 kötet és füzet nyomtatvánnyal, 76 kötet kézírral, 2881 oklevéllel, 8 fényképmásolattal és 8 negatívvel gyarapodott; és pedig *ajándéku*l kapott 208 kötet és füzet nyomtatványt, 3 kötet kéziratot, 170 oklevelet és levelet; *letéteményként* 2666 darabot; *vásárolt* 317 kötet és füzet nyomtatványt, 73 kötet kéziratot, 45 darab oklevelet és levelet, és 8 fényképmásolatot. A beérkezett köteles példányok száma 1383 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, pecsétlenyomatok, fénykép-másolatok és hirlapok vásárlására, továbbá könyvkötésre, könyvtári kiadványokra és más könyvtári czelokra 4399 frt 9 kr. fordítatott. Az olvasók száma 7 675 volt, kik 18,419 kötet nyomtatványt, 1678 kötet kéziratot és 11,598 oklevelet használtak. A könyvtáron kívül házi használatra 733 egyén 2412 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát 8408 egyén használt 20,831 kötet nyomtatványt, 1687 kötet kéziratot és 11,598 oklevelet.

— A Landrecht-Buch egy 1430-dik évi példánya a kassai városi levéltárban. Kassa szabad királyi város gazdag levéltárában — mint ifj. Kemény Lajos levéltári tisztviselő úrtól értesülünk — van egy 1430-ik évi német *Landrecht*, mely ekkor még felhasználva nincsen, s melyre ezennel felhívjuk a szakférfiak figyelmét. A Schwabenspiegel, Landrecht, Stadtrecht és hasonló czimű középkori codexek fontosságát bizonyítanunk fölösleges. Felvidéki városaink levéltáraiban a két utóbbiból több példányt találunk, melyek a városok történeti fejlődésére vetnek világot.

Ezekből a kassai Landrechtbuch ivrétben, papíron 1430-ban van kiállítva, s igen jó állapotban maradt fenn. Czime: *«Hie hebt sich an das la trecht buech.»* Másolta Hercker János deák Páduában, mint ezt a következő colophon bizonyítja: *«Anno domini millesimo CCCC trigesimo, finitum sabbato die in angaria prima jejunii ante Reminiscere et per me Joannem Härcker venerabilis . . . socius tunc temporis studiosus in Patavia. etc.* Alatta pedig egykoru kézzel: *«Hie hat das puch ein ende got vnd vnsre fraw iren (?) göttlichen segen sende.»*

— **Adalék Gutgesell Dávid bártfai nyomdász 1579-ik évi ismeretlen naptárához.** Gutgesell Dávid ismert XVI. századbeli bártfai nyomdász az 1579-diki naptárból, mely az ő műhelyében látott napvilágot Kassa város tanácsának több tiszteletpéldányt küldött, melyekért ez neki 10 rénes forint tiszteletdíjat utalványozott. Erről Kassa város, egy 1578-ik évi jegyzőkönyvében — a mint ezt velünk ifj. Kemény Lajos úr közli — a következő egykorú bejegyzés olvasható: *«Davidi Gutgesell typographo pro calendariis inelyto senatui loco honoris ab ipso oblati. Decrevit amplissimus senatus ei honorarium detur 10 fl. renenses. Actum 29 octobris.»* Tekintve, hogy a tiszteletdíj kiutalványozása október 29-én történt, fel kell tennünk azt, hogy Gutgesell ekkor a következő év naptárát mutatta be a kassai tanácsnak; az új naptár megjelenésének ideje tehát körülbelül ez évi október havára tehető. S ha figyelembe vesszük hogy a város az akkori pénzviszonyokhoz képest Gutgesellnek meglehetősen nagy tiszteletdíjat utalványozott, fel kell tennünk azt is, hogy az ez által a városi tanácsnak fejajánlott tiszteletpéldányok száma igen jelentékeny lehetett. Végül megjegyezzük, hogy Gutgesellnek sem 1578-iki, sem 1579-iki naptárának egyetlen egy példánya sem ismeretes s emléke csak ezen egykorú bejegyzésben maradt fenn.

— **Ismeretlen Mátyás-korabeli levelezőkönyv Darmstadtban.** A darmstadti udvari könyvtár 3308. számú XV. századbeli kézirata Mátyás királynak a német fejedelmekhez intézett több oly levelét őrizte meg, melyek mostanig ismeretlenek voltak. E folyóirat szerkesztője 1887-ik évi tanulmányútjában a darmstadti udvari könyvtárban kutatta fel e kéziratot, a mint ez a *«Könyv-Szemle»* 1888-ki folyamában olvasható.

Most, hogy a magyar tud. Akadémia Mátyás király leveleinek

kiadását határozta el, a magyar Nemzeti Múzeum könyvtára több heti használatra megkapta ez érdekes kéziratot a darmstadti könyvtárból, hogy annak ismeretlen darabjai a kiadás részére lemásoltassanak.

Felhasználjuk ez alkalmat a kézirat rövid ismertetésére.

A kis 4r., 45 levélre terjedő papirkézirat Aeneas Sylviusnak «De officiis et origine Heraldorum» czímű értekezésével kezdődik s az aschaffenburgi egyház történetére vonatkozó följegyzésekkel végződik, melyek szerzőjéül bizonyos Udalricus Chemelin in artibus magister van megnevezve.

A közbeeső részt képezi a tulajdonképeni codex epistolaris, mely két csoportból áll. Az első csoportban 1471—1486. évekből származó leveleket találunk, többnyire Mátyás királytól a pápához, a szász választóhoz, a mainzi érsekhez, a birodalmi rendekhez stb. A második csoport, mely az előbbitől írásának karaktere által is különbözik, a Lajos francia király és a választófejedelmek közti levélváltás (1498. július 26-tól szept. 1.) kivételével Miksa római császárnak a pápához, a német rendekhez, a spanyol és dán királyokhoz, a milanói herceghez, a mainzi érsekhez és a besançoni püspökhöz intézett leveleit tartalmazza, s az 1495—1499-ki időszakot öleli fel. Ezek hazánk történetéhez semmi vonatkozásban nem állanak. Annál érdekesebb reánk nézve az első csoport, melynek hazai tárgyú leveleit a következő jegyzék tünteti fel:

[3^b—6^a l.] Utasítás Mátyásnak az 1479-ki nürnbergi birodalmi gyűlésre küldött követei részére. (Que nomine serenissimi principis.)

[6^{ab} l.] Mátyás levele Ernő szász választóhoz. Buda, 1479. október 24. (Non dubitamus vobis innotuisse.)

[7^{ab} l.] Mátyás a birodalmi rendekhez. Buda, 1480. április 13. (Recordamur scripsisse.)

[9^{ab} l.] Mátyás Dietrich mainzi érsekhez. Zágráb, 1481. december 18. (Certificati sumus.)

[10^a—12^a l.] Mátyás a pápához. Zágráb, 1480. december 14. (Scripsi prioribus litteris.)

[12^a—14^a l.] Mátyás Berthold mainzi érsekhez. Bécs, 1485. november 18. (Bellum, quod nos.)

Mindezek az első darab és a pápához intézett levél kivételével, mely a Diplomaciai Emlékek IV. kötetében (338. l.) ki van

adva, le lettek másolva és az Akadémia új kiadásában fognak napvilágot látni.

Mint némileg magyar vonatkozású darabot megemlíthetjük még Roth János lavanti püspöknek 1481. augusztus 30-án bizonyos Bernáthoz intézett «Quantum et quam miserabili» kezdetű levelét, mely a törököknek Freisach vidékén véghez vitt pusztításairól szól.

Sch. Gy.

— **Ligeti Antal**, a Nemzeti Múzeum képtárőre, f. é. jan. 5-ikén élte 67-ik évében elhunyt. E bibliographiai és könyvtár-tudományi folyóiratnak nem lehet feladata a boldogult nagy-nevű művész érdemeinek méltatásába bocsátkozni. Mint a Nemzeti Múzeum közlönyének azonban szomorú kötelessége megemlékezni azon férfúról, ki mint a Nemzeti Múzeum tisztviselője 22 évig az intézet regenerációjában fényes tehetséggel, fáradhatlan buzgalommal, hazafiúi lelkesedéssel és elismerésreméltó sikerrel közreműködött s velünk együtt a magyar művelődés magasabb érdekeit szolgálta.

A boldogult halálesete alkalmából a M. Nemzeti Múzeum igazgatósága a következő gyászjelentést adta ki :

A Nemzeti Múzeum igazgatósága a maga és az összes tisztviselők nevében szomorúan adja tudtúl a gyáshírt, hogy felejtethetlen tisztviselőtársunk *Ligeti Antal* múzeumi képtári őr, az országszerte ismert kítünő képiró, az orsz. magyar képzőművészeti társulat igazgató választmányi tagja, az olasz királyi koronarend tulajdonosa stb. folyó évi január 5-én estéli 7 órakor, munkás életének 67-ik, múzeumi szolgálatának 22-ik évében elhalálozott. Temetése folyó évi január 8-án délután 3 órakor lesz a Nemzeti Múzeum épületében levő lakásáról. Budapest, 1890. január 7-én. Áldás emlékére !

Temetésén a M. N. Múzeum tisztviselői az igazgató vezetése alatt teljes számban vettek részt s koporsójára nagy babérkoszorút tettek, melynek szalagjain a következő felirat volt olvasható: *Ligeti Antalnak a Nemzeti Múzeum tisztviselői.*

A temetésen fényes és válogatott közönség vett részt, melynek soraiban ott volt az országos képzőművészeti társulat választmánya Harkányi Frigyes alelnökkel, Gerlóczy Károly alpolgármester, Szalay Imre, Forster Gyula, Dékány Mihály min. tanácsosok, Klinger István egyet. prorektor, Salamon Ferencz, Vécsey Tamás, Schnie-

rer Aladár, Than Károly, Czobor Béla, Csarada János egyet. tanárok, Wahrmann Mór, György Endre, Perlaky Kálmán, Pulszky Károly, Ábrányi Emil, Komjáthy Béla országgyűlési képviselők. Telepy Károly, Vastagh György, Roskovics Ignác, Vágó Pál, Strobl Alajos, Zala György, Pálik Béla, Tölyessy Arthúr, Greguss János, Klimkovics Ferencz és Molnár József művészek és a holdogultnak nagyszámú tisztelője a fővárosi társadalom minden rétegéből. — A temetési szertartás a Nemzeti Múzeum első udvarának a kapuzinig terjedő részében folyt le, melynek végeztével *Csontos* János a múzeumi tisztviselői kar nevében a következő búcsúbeszédet tartotta :

A Magyar Nemzeti Múzeum nevében, melynek 22 évig tisztviselője, büszkesége voltál búcsúztatlak el felejthetetlen pályatársunk.

Nem azért, mintha fényesen megfutott művészi pályád dicsőségéhez valamit hozzá adnom lehetne, hisz a te dicsőségedhez semmi sem hiányzik, de te hiányzol most a mienkből, hanem hogy hátrahagyott pályatársaid nevében őszintén kifejezést adjak azon fájdalomnak, melyet ravatalodnál érezünk és egy utolsó Isten-hozzáddal búcsut vegyék tőled.

Huszonkét évig szeretett pályatársunk voltál, huszonkét évig együtt dolgoztál velünk a Nemzeti Múzeum regenerációján!

Ez idő alatt művészi alkotásaiddal csodálatra ragadtál, magasra kivított művészi reputációd büszkeséggel töltött el, munkásságod, kötelességérzeted és szerénységed által mintaképünk valál s jellembeli és szívbéli tulajdonságaidal biztosítottad magadnak mindnyájunk tiszteletét és szeretetét.

Ezért érezzük oly mélyen a csapást, melyet haláloed mért sorainkra s a veszteséget, a mit intézetünk szenvedett.

Veszteségünk fölötti bánatában azonban vigasztalást merítünk azon tudatból, hogy mi téged nemcsak elvesztettünk, hanem birtunk is, hogy huzamos ideig a magunkénak mondhattunk s veled a hazai közművelődés előhaladására közremunkálhattunk.

Haláloed lesújt, de művészi alkotásaid felemelnek s midőn bened a Nemzeti Múzeum nagyérdemű képtárórét gyászoljuk a tájfelesztet legkitünőbb magyar mesterét dicsőítjük.

A Nemzeti Múzeumban folyt le életednek legnevezetesebb fejezete! Itt kötöttél ki, itt érte el művészeted fejlődésének zenitjét

itt teremtettél iskolát, itt gazdagítottad remek alkotásaidnak hosszú sorozatával a magyar képzőművészetet, itt hoztál dicsőséget nevedre, intézetünkre, mindnyájunkra

Működésed nyomot hagy intézetünk és a magyar képzőművészet történetében, emlékedet meg fogjuk őrizni szíveinkben.

Halhatatlan műveid és alkotásaid pedig, melyekkel nemzetedre új fényt derítettél, meg fogják örökíteni nevedet nemzedékről nemzedékre sokáig.

Markónak legjelesebb tanítványa, Munkácsynak legrégebb mestere, felejthetetlen pályatársunk, nyugodjál békében, dicsőségben!

Legyen álmod derült, mint képeidnek hangulata, álmodjál Nemzeti Múzeumunk virágzásáról és nemzetünk dicsőségéről, mert mindaddig, míg e nemzetben élni fog a művészet cultusa, élni fog a te neved is köztünk. Áldjuk emlékedet! Isten veled!

Ezután a képzőművészeti társulat nevében Telepy Károly mondott meleg hangú búcsubeszédet s megindult a gyászmenet a temetőbe, hol a művészek körének búcsúbeszéde zárta be a gyászszertartást. Béke poraival.

— **A Corvina külföldi maradványai érdekében.** Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr azon magas érdeklődésnél fogva, melylyel a hazai közművelődés minden ága iránt viseltetik, ujabban a Corvina külföldi maradványaira fordította figyelmét s felszólította e folyóirat szerkesztőjét, hogy a Corvina külföldi maradványairól, továbbá ezeknek visszaszerzése érdekében a múltban történt országos mozgalomról és ennek eredményéről tegyen jelentést. Ennek következtében lapunk szerkesztője egy 40 írott ivre terjedő emlékiratot készített, melyben az ügyre vonatkozó adatokat összefoglalva, ezt a múzeumi igazgatóság útján a miniszteriumhoz fölterjesztette. Ezen emlékirat sorsáról annak idejében értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **Lengyelországi könyvtárbejárások.** Folyóiratunk szerkesztője f. é. május havában a Nemzeti Múzeum megbízásából a krakkói herczeg Czartorisky és a ezenstochovai pálosrendi, a M. T. Akadémia megbízásából pedig a varsói gróf Krazsinsky könyvtárban kutatott, hol a gyűjtemények hazai vonatkozású kéziratait

vizsgálta meg. Ez alkalommal a varsói egyetemi és az ottani gróf Zamoysky-könyvtár ritkaságait is megtekintette, melyek közt több ismeretlen hungaricumot talált. Kutatásainak eredményéről folyóiratunk jövő kettős füzeté, mely sajtó alatt van s néhány hét alatt küldetik szét, fog hozni részletes tudósítást.

— **A múzeumi könyvtár nevezetesebb szerzeményei 1889-ben.** A Nemzeti Múzeum könyvtárának 1889-ik évi gyarapodásából, melynek statisztikai kimutatását folyóiratunk 1889-iki folyamában közöltük, kiemeljük a következőket. Nyomtatványok: 1. *Catalogue de la bibliothéque Hammer A.* Stockholm. Division étrangère. I—VII kötet és Supplement Stockholm, 1886—1888. 8r. 2. *Rónay Jácint.* Napló-töredék. Hetven év reményei és csalódásai. (Nyomatott tiz példányban kéziratul.) I—VIII. kötet. Pozsony, é. n. Stampfel, Éder és társai nyomdájából. 8. r. 3. *Gruzín-rege.* Georgiai betűkkel. Zichy Mihály rajzaival, ívrét, 1 köt. — 4. *Félegyházi Tamás:* Az Kereztieni Igaz Hitnek Rézeiről való Tanítás kérdésekkel és feleletekkel stb. Debreczembe Nyomtatott Rudolphus Hoffhalter által. Anno Domini M.D.LXXX. 4r. L. Szabó Károly RMK. 163. sz. 5. *Povodouius Hieronymus: Conciones* aliquot De Puro dei Verbo et de Coena Domini *Stephano Bathory* regi Poloniae *dicatae.* Posnaniae 1578, 8r. 6. *Valentini Ecchii Lendani:* De versificandi arte opusculum, magnifico Domino *Alexio Thursoni* de Bethlemfalva . . . *dicatum.* Cracoviae 1521, 4r.

Ezen hat nyomtatványból az első három a tisztelt szerzők hazafias adományából, az utóbbi három vásárlás útján jutott a múzeumi könyvtár gyűjteményébe.

— *Kéziratok.* A kéziratgyűjtemény gyarapodásából a következő kéziratok érdemelnek különös figyelmet: 1. *A magyarországi nazarénusok Új testamentuma,* melyet Kalmár István zsidóból magyarra fordított és magyarázó jegyzetekkel látott el. XIX. századbeli magyar kézirat. 8-rét, 1 kötet. A fordítónak sajátkezű kézírata. 2. *Néhai Mike Sándor kéziratgyűjteményéből 13 kötet.* XVIII—XIX. századbeli magyar latin, és oláh kézirat Erdély politikai, történeti és közgazdasági viszonyaihoz, ívrét. 3. *Csiksomlyói eredetű kéziratok* magyar egyháztörténeti és történeti tartalommal. XVII—XVIII. sz. magyar kézirat, 4r. 3 kötet. 4. *Officium Beatae*

Mariae Virginis. XV. századbeli hártakézirat, a burgundi iskola miniatüreivel és polychrom initialiéval, 1 kötet, 8r. 5. *Egy színes térkép kéziratjában*, hártján a XVI. század első feléből, mely Európa, Ázsia és Afrika országainak szárazföldi és tengeri térképét, az illető országok fejedelmeinek miniatüre arczképével együtt tünteti fel. Az országok közt előfordul: Hungaria és Transylvania, Buda, Pest, Esztergom, Székesfejérvár, Nagyvárad városokkal, mely utóbbinál egykorú kézirással ez a latin jegyzet olvasható: Hic iacet corpus s. Ladislai.

A fejedelmek miniatürjei között a török tartományoknál előfordul Suleiman szultán arczképe a következő körirattal: Suleiman Imperator Turciae, miből a térkép készítettésének korára lehet következtetnünk.

Ezen térkép eredetileg Ptolomaeus Cosmographiájához tarthatott, melynek egyik tábláját képezte, s korára nézve a könyvtár kézirati térképei között a harmadik. Azaz 1 darab kéziratj. 6. *Johannes Roh: Kirchentabellatur* oder die in Noten abgesetzte Melodien deren in den evangelischen Kirchen gebräuchlichen Liedern 1780. A nagyszombati evangélikus egyház énekes könyve kórákkal, mely a könyvtár hazai vonatkozású latin, magyar és szláv énekes könyvek anyagát egy ismeretlen német kötetrel gyarapítja. XVIII. sz. német kézirat, 1 kötet. 7. *Danyady János: Síralmas versek*, melyek Magyarország egy darab részének, kiváltképen Debreczen vidékének, Berettyó környékének és Sár-rét mellékének a pogány tatárok miatt esett romlását és elpusztulását keservesen zokogják, és az Istennek ennek utánna való kegyelmes oltalmát óhajtva kívánják. Összeszedte Danyady János, e következő csekély rithmusokban. Nyomatott 1694. 8r. Egy ismeretlen magyar nyomtatványnak XVIII. századbeli másolata. 8-adrét, egy füzet. 8. *Egy honfi hazafias költeménye* a nemzeti játszó szín felnyitása ünnepelésére 1837 augusztusban. XIX. sz. kézirat, ívrét, 1 db. 9. *Versek magyar országgyűlési követekre 1834-ből*. XIX. sz. kézirat, ívrét, 1 db. 10. *Az 1885-iki budapesti országos kiállítás emlékkönyve*. XIX. századbeli kézirat, ívrét, 1 kötet. 11. *A magyar színészet történetére vonatkozó analecták*. XVIII—XIX-ik századbeli kézirat, ívrét, 1 kötet. Ezen kéziratokból az első 7-et könyvtárunk vásárlás útján szerezte meg, míg a 8-ik és 9-ik számot Wittchen Aladár úr, a 10-ik számot gróf Széchényi Pál volt földművelési, ipar- és

kereskedelmi m. kir. miniszter, és a 11-ik számút Mérey Sándor valóságos belső titkos tanácsos és az osztrák hitelbank igazgatója ajándékozták könyvtárunknak.

— *A fényképmásolatok* gyűjteménye számára könyvtárunk a következő magyar vonatkozású kéziratok és nyomtatványok nevezetesebb lapjait fényképezte le: 1. *A bécsi 1474-dik évi magyar nyelvemléknek*, más néven *Birk-codexnek mind a nyolcz lapja* négy táblán és négy negatíven az az 4 tábla és 4 negatív. 2. *A konstantinápolyi Eszki Szeráj könyvtárából* a következő codexek nevezetesebb lapjai, ugymint: a) *Rannusius Crispus Pistoriensis Sermo de Ascensione ad Wladislaum II. Hungariae regem* című XV. századbéli latin kéziratnak két címlapja, azaz két tábla és két negatív. b) *Futaki Ferencz 1465-ben készült magyarországi írott Antiphonaléjából négy tábla és négy negatív*, azaz 4 tábla és 4 negatív. c) *Csillagászati tollrajzok a XV. századból* című kéziratból nyolcz lap, azaz 8 tábla és 8 negatív. d) *Hervoja XV. századbéli glagol missaléjának 3 főlapja* Hervoja lovas arczképével és címerével, azaz 3 tábla és 3 negatív. 3. *A párisi nemzeti könyvtárnak Debrenthei Tamás zágrábi püspök 1462-dik évi latin codexének első címlapja*, azaz 1 tábla és 1 negatív. 4. *Az esztergomi 1505-dik évi «Ordinarius» utolsó lapja*, az esztergomi főegyházi könyvtár egyetlen példányáról. Azaz 1 tábla. 5. *Az 1509-ik évi egrí Ordinariusnak*, a krakkai herczeg Czartorisky-könyvtárban levő egyetlen példányának *1-ső és utolsó lapja*. Azaz két czinkographiai dúc. Ezen fényképmásolatokból az első három és 5-dik szám alatt felsoroltakat a múzeumi könyvtár vásárlás útján szerezte meg, míg a negyedik számút dr. Dankó József pozsonyi nagyprépost hazafias nagylelkűséggel a könyvtárnak ajándékozta.

— *A Magyar Nemz. Múzeum levéltára* a lefolyt 1889. évben ajándékozás útján 231 oklevéllel és 5 darab pecsétlenyomattal, vétel útján 121 oklevéllel és letéteményezés által mintegy 10,000 oklevéllel gyarapodott.

A szerzemények közül kiemelendők: egy 33 mohácsi vész előtti oklevélből álló gyűjtemény, melyben a kiadatlan árpádkoriak száma 10 darabra rúg, s mely 150 frtért jutott a levéltár tulajdonába, a keresztúri *Bihary* (1567.), az *Ochay* (1572.), *Fejér* (1583.), *Viski* (1673.), *Puchberger* (1687.), *Oder* (1722.) és *Vogl*

(1751.) családok czímerlevelei és a *Szentmiklós*-család bárói diplomája 1741.

Gróf Széchenyi István 2, Deák Ferencz, Kossuth, Szemere Bertalan 1—1 eredeti levele, *gróf Leiningennek* Görgeihez intézett levele és kivégeztetése előtt nejéhez irt bucsúsorai s a *gróf Batthány Kázmér* ellen 1850. szeptember 25-én hozott hadi ítélet.

A letéteményezett levéltárak tartalmát, a rendezés alatt álló *Beniczky-levéltár* kivételével, melynek oklevelei száma mintegy 3000 darabra tehető, a következő számadatok tüntetik fel:

1. *Kapy*-család levéltára tartalmaz:

	2 drb	XIII. századi	
	115 »	XIV.	»
	394 »	XV.	»
	és 127 »	XVI.	»
<hr/>			
összesen	638	mohácsi vész előtti,	
továbbá:	326 drb	XVI. századi	
	730 »	XVII.	»
	897 »	XVIII.	» és
	535 »	XIX.	»

összesen 2488 mohácsi vész utáni oklevelet, az összes darabszám tehát: 3126.

A *Görgei*-család levéltára:

	23 drb	XIII. századi,	
	91 »	XIV.	»
	170 »	XV.	»
	14 »	XVI.	» = 298 darab mohácsi
vész előtti, és	120 »	XVI.	»
	176 »	XVII.	»
	192 »	XVIII.	» és
	1539 »	XIX.	» = 2027 darab mohá-

csi vész utáni oklevelet, mely utóbbiak közül 1449 darab az 1848—49-diki eseményekre, illetőleg Görgei Arthur szereplésére vonatkozik. Az egész levéltár darabjainak száma 2305-re rug.

A *Dobos*-családnak már előbb elhelyezett levéltárához a család 1389 drb mohácsi vész utáni oklevelet küldött be.

— **Hungariék külföldi könyvpiaczon.** Rosenthal Lajos müncheni ismert antiquarius LXVI. számú catalogusában a következő magyar könyveket árusítja, melyekre ezennel felhívjuk a szakférfiak figyelmét:

1. [*Biblia Ungarica.*] Szent Biblia az egész Keresztjensegben be vött Regi Deak bötüböl Magyarra fordította a Jesus-Alatt Vitezkedo Tarsa-sag-beli Nagy-Szombati Kaldi György Pap. Bechben 1626. *Frontisp. gravé.* Pet. in-fol. Rél. Le titre monté. 150 Mk.

Trad. hongr. [la prem] faite à l'usage des *catholiques* par Geo *Kaldi*, natif de Tyrnau. A la fin le traité polemique du traducteur: Oktato Intes a Sz. Biblia-felöl. — (Cat. Szechenyi I. 560.) Inscription de nom au titre gravé, peu lésé vers la marge. Jusqu'à la page 62 plusieurs ff. sont raccommodés.

2. [*Brenner*, abbé.] Histoire des révolutions de Hongrie où l'on donne une idée juste de son légitime Gouvernement. Avec les mémoires du prince Franc *Raköczy* s. la guerre de Hongrie et ceux du comte *B. Niklos* sur les affaires de Transsilvanie. [Publ. par *P. Marchand.*] 2 vols. La Haye 1739. *Avec une carte géogr. et 2 portr. de Raköczy. J. Felkema* del. et sc. 4. Veau, dos doré. 30 Mk.

3. *Cella*, Ancelm et Christoph. Europae descriptio Carolo V. dedic. Prognosticon *Antonii Torquati* Ferrariensis. astrologi ab ao. 1480 ad a. 1538 *Matthiae* Ungar. regi dic. De fide et moribus Aethiopum per Franc. *Titelmann* Hallensem. Antv., Joa. Grapheus in aedib. Steelsii, 1536. *Marque typ.* 28 ff. Vel. 30 Mk.

Omis par Panzer et Nuits. Cont. des chapitres: Boemia, Polonia, Lithuania, Livonia, Prussia, Russia, Romania, Hungaria.

4. *Chronica* vünd beschreibung der Türckey mit yhrem begriff, ynnhalt, prouincien, völkern, ankunfft, kriegem, reysen, glauben u. s. w. von eim *Sibenbürger* 22 jar darinn gefangen gelegen yn Latein beschrieben, verteutsch. Mit eyner schönen Vorrhed zehen oder ayloff Nation vünd Secten der Christenheyt. Sebastiani *Franci* Anhang der Moscobiter vünd Weissen reissen. Nürnberg., Fried. Peypus. Anno 1530. 53 Bll. 4. Cart. *Sehr selten!* 100 Mk.

Kertbeny S. 84. No. 398. Der Pergament-Umschlag dieser Chronik ist Bruchstück eines Blattes aus einem Neumen-Manuscript des XI. Jahrh.

5. *Czvittinger*, D. Specimen Hungariae literatae. Acc. Biblio-

theca scriptorum qui extant (sic!) de rebus Hung. Francof. et Lips. 1711. 4. Veau. Taché d'eau. 24 Mk.

6. [*Hongrie.*] «Austria e Ungaria nova descriptio.» Carte de ces contrées entre Linz, Bornberg, Belgrad, Bistritz, *Gravure* e. t. d. *Ferando Bertelli* exc. 1565. Gr. in Fol. obl. 80 Mk.

Carte géographique excessivement rare. Très-grande de marges.

7. [—] «Nova descriptio totius Hungariae.» Carte de la Hongrie de Vienne à Czernowitz et de Zara à Zigeth. *Gravure* e. t. d. d'un maître anon. (Lafreri?) Romae 1559. Gr. in Fol. 80 Mk.

Carte excessivement rare et précieuse.

8. [—] *Sibmacher*, Joh. Hungaria. La petite carte de la Hongrie. Signé: Johan Sibmacher Norinberg, faciebat et excud: S. d. (vers 1590) Gr. in Fol. obl. h. 264 mm. l. 350 mm. 50 Mk.

Andresen II. No. 99. Belle gravure. Il ne faut pas confondre cette précieuse carte publiée séparément avec celle qui se trouve dans l'ouvrage d'Ortelius.

9. [*Kanischa.*] *Sibmacher*, Joh. Wahre Contrafactvr der Belegervng der Vöestvng Canischa. Anno M.D.CI. Schöne Radirung, bezeichn.: Im veldleger vor Canischa abgerissen. H. 214 mm. Br. 325 mm. Unten 11 Zeilen Text in Typendruck angeklebt. 30 Mk.

Andresen No. 73. — Drugulin 1065. Eingerissen u. sauber ausgebesert. Sehr gut erhalten.

10. *Missale* sm chorum alme eccl'ie *Srighoniensis*. Venet. imp. Joh. Paep. librarii Budensis, p. Joh. Emericum de Spira, 1498.

4. Kal. Martii [26. Feb.] *Goth. en r.* et n. Avec la *musique* notée. 12, 8 et 230 ff. Fol. Rel. 360 Mk.

Weale p. 196. Missel de la plus grande rareté. Notre exempl. contient le titre, le Calendrier [Martius-December]. Ff. XVII—CCXXX. [f. XCIV. XCVIII, XCIX manquent.] F. XCV déchiré et la moitié restaurée p. écrit. La marge bl. du titre et de 2 ff. du calendrier coupée. Qq. ff. courts de marges.

11. [*Peeters, J.*] Recueil de 130 planches rel. aux guerres des Turcs en Hongrie. Frontisp. allégor. avec les portraits de l'empereur et de l'impératrice; 11 portraits équestres de l'empereur Léopold, souldan Mahomet, Jean III. Sobieski, grand vizir Mustapha, Charles II. d'Espagne, Maximilian Emanuel élect. de Bavière, Charles V. duc de Lorraine, Jul. Franc. duc de Lauenbourg, Fréd. Guill. élect. de Brandenbourg, Emeric Tököly, comte Rüdiger de Staremberg; 10 planches: siège de Vienne et défaite des Turcs; 74 vues de villes et forteresses dans l'Autriche, la Hongrie, la Turquie etc. tels que Vienne, Raab, Gran, Waitzen, Buda, Neuhäusel, Ruchau,

Waradin, Temeswar, Szigeth, Gratz, Constantinople, Candia, Malta etc. etc.; 35 planches: viste delli Dardanelli del Strecio come delle città e castelli nel' arcipelago e nell' Arabia e Siria p. e.,: les chateaux des Dardanelles, Tunis, Oran, Gibraltar, Tanger, Tripolis, Algier, Alexandria, Jerusalem, Antiochia, Mekka e. a. *Gravures à l' eau forte*, (Gasp. Bouittats, Rom. de Hooghe, Lucas Vorsterman fec., Jac. Peters exc.) *Antv. ca. 1690*. Avec un texte explic. de 6 ff. Pet. in-fol. obl. Veau. 100 Mk.

12. *Ransanus*, Pet. Epitome rerum Hungaricarum. Ternaviae, Lu. Peechus, Pann., 1579. *Bord. du titre*. 188 ff. 12. D.-veau, dos dor. [Rel. mod.] 48 Mk.

Deschamps 1227. Les premières impressions de Tyrnau datent de 1578. Peu taché et piqué.

13. *Rossi*, Gio. Giac. de. Teatro della guerra contro il Turco, dove sono le piante, e le vedutte delle principali città e fortezze dell' Ungaria, Morea, e d'altre provincie, con gl'assedii, e conquiste fatte dall' armi cristiane. Roma 1687. *Titre et 41 planches gravées de la double grandeur des pages*. Gr. in-fol. 300 Mk.

Les planches no. 2,38 et 39 manquent.

Les autres représentent: 1) Machina de Giuochi fatti da G. G. de Rossi in occasione della conquista de *Buda*. 3) La città di Vienna con la maggior parte dell' Austria infer. incend. da Turchi e Tartari 1683 4) Les vues de Vienne, Pressbourg et Raab. 5) Vienna assediata, e liberata gli 12 settembre. 6) Il trionfo dell' armi christ. della città e fortezza di Castelnuovo. 7) Castel Tornese, Fortezza di Corinto: Misitra olim Sparta; Fortezza di Negroponte. 8) Prospetto e pianta di Munkatsch; Fortezza di S. Giob. 9) Veduta e prospetto dé Dardanelli nello stretto del Golfo di Lepanto, prospetto della città e fortezza di Lepanto. 10) Saravas; Eperies; Dubizza; Lika. 11) Città e porto di Napoli di Romania nella Morea assed. dall'armi Venete 1686. 12) Sicklos; Cinque chiese; S. Nicolo; Palitta. 13) Vittoria sotto la città di Strigonia; 14) Cassovia; Hat Wan; Zolinok; Belgrado. 15) Essech e Verowitza. 16) Constantinopoli; Stretto de Dardanelli. 17) S. Maura; città di Scio. 18) Città di Coron in Morea; città di Modon; 1) Chin ò sia Clin; Prevesa con le città adjacenti; 20) Kamieniec in Polonia; 21) Città di Napoli di Romania in Morea, Malvasia in Morea, Calamata in Morea. 22) Pianta et elevatione delle fortezze di Navarino; 23) Dolcigno. Castelnuovo in Dalmatia; Navarino; Patrasso in Morea; 24/25) Pianta et elevatione della città e fortezza di Buda. 26) Orientis Porta Taurunum vulgo Belgrado. 27) Pianta e bloccature della città e fortezza d'Agria. 28) Battaglia nelle vicinanze di Darda. 29) Armata imperiale sotto il commando del Duca di Lorena. 30) Caposwar; Symonthorna; Colocza; Segedino. 31) Pianta della città di Athene. 32) Czyula; Tockay; Vittorie de Christ contro il Turco con

la Presa di Parcan e Strigonia. 33) Vacia; Filek; Temeswar; Adrianopoli. 34) Novigrad; Sigeth; Wardein; Vicegrad. 35) Alba Reale; Canissa; Agria. Eger o Erla; Naihaisel. 36) Strigonia liberata dall'assedio con la battaglia; Eseh e suo ponte bruggiato dall'esercito Cesareo 57) Hermonstat; Samosch Vywar; Geno o Boros Jenó; Kowar. 40) Fortezza di Naihaisel. 41) Mostra dell'ordinanza e marcia dell'esercito di Mehemet III. contro li Christiani per l'assedio di Vienna nell'anno 1683. — Peu taché d'eau.

14. [*Zighet.*] *Historia* di Zighet ispugnata da Suleiman re dé Turchi l'anno 1566. Venezia, Bologn. Zaltieri, 1570. 24 pp. 2 ff. 4. Br. 18 Mk.

Omis par Melzi.

15. *Zimmermann*, Wilh. P. Aller deren Ungarischer Stätt, Vöstunge, Castellen, u. Häuser, welche von anfang der Regierung Rudolphi II. biss auff 1603. Jar mit Krieg von dess Röm. u. Türck. Kaysers Kriegsvolk ersucht, belägert etc. worden abriß u. warhaffte Contrafacturen auf dise form in Kupffer gradirt. Under welche figuren die summa selbiger Handlung auffß kürtzezt mit wenigen *Reimen* begriffen. Darzu auch die Historia d. fürnembsten handel desselbigen Kriegs wesenss durch S. *Dilbaum* gethon worden. Augsp. 1605. Qu.-fol. Pergtbd. 120 Mk.

Theil I enth. 57 num. Kupfer von denen 3 u. 4 fehlen, ebenso der Text zu d. Kupfrn 6—17 (2 BII.). Theil II 31 num. Kupfer. Der Text zu d. Kupfern 13—15 fehlt.

Ezen felsorolt könyveknek legnagyobb része a N. Múzeum könyvtárában megvan. A könyvek mellett kitett árak német márkában értendő.

— **A porosz közoktatási miniszter rendelete a könyvtárak közti könyv- és kéziratkölesönzések tárgyában.**¹

A porosz kir. közoktatási miniszter a berlini királyi könyvtárhoz és a poroszországi egyetemi, valamint a münsteri és braunsbergi lyceumi könyvtárakhoz a nyomtatványok és kéziratok kikölcsönzése tárgyában a következő rendeletet adta ki, melyet fontosságánál fogva itt egész terjedelmében közlünk. A rendelet szószerinti szövegben így hangzik:

«Felhatalmazom ezennel a berlini királyi könyvtárt és az összes egyetemi könyvtárakat, ide értve a münsteri és a braunsbergi lyceumi könyvtárakat, hogy nyomtatványaikát és kézírataikat — a mennyiben ezeknek kikölcsönzését különös szabályok nem tiltják — más németországi állami, vagy állami felügyelet alatt álló

¹ L. a Centralblatt für Bibliothekswesen 1890. 3. füzet 101—103. l.

könyvtáraknak, *valamint külföldi könyvtáraknak is*, a következő feltételek mellett kikölcsönözhetőek és közvetlenül könyvtártól könyvtárig elküldhetőek.

1. A kölcsönkérő könyvtár a viszonyosságra és a kölcsönzési feltételek megtartására (§. 2—6.) kötelezi magát.

2. Az elküldés gondos elcsomagolásban, a megfelelő ár kitétele mellett, a kölcsönkérő könyvtár költségén és felelősségére történik.

3. A kikölcsönzési határidő (az oda- és visszaküldés idejét leszámítva), ha a kölcsönadó könyvtár főnöke egyes esetekben más képen nem rendelkezik, nyomtatványokra nézve rendszerint hat hét, kéziratokra nézve három hónap.

4. A kikölcsönzött nyomtatványok és kéziratok a kölcsönkérő könyvtárakban gondosan megőrzendők és csak ezeknek tűzmentes helyiségében használandók; a nyomtatványoknál azonban szabadságában áll a kölcsönadó könyvtár főnökének megengedni, hogy ezeknek őrzése és használata a kölcsönkérő könyvtár helyiségén kívül is, ennek felelősségére történjék. A hasonmásoknál, ha több mint egy írásmintának vagy egy levélnek reproductiója kívántatik, külön engedély kérendő.

4. A visszaküldés az elküldéshez hasonló elcsomagolásban és legalább is ugyanazon értéknyilvántás mellett, a kölcsönkérő könyvtár költségére és felelősségére történik.

5. Ha a kölcsönkért kézirat vagy nyomtatvány megrongáltatik vagy elvesz, a kölcsönkérő könyvtár részéről kárpótlás fejében azon összeg fizetendő, melyet a kölcsönadó könyvtár főnöke a saját felettes hatóságával egyetértve megállapít, még azon esetben is, ha ezen összeg a kitett értéknyilvántást meghaladná.

von Gossler,

közoktatási miniszter.»

Ezen rendeleten kívül a porosz királyi közoktatási miniszter úr a porosz egyetemek gondnokaihoz a következő kísérő-levelet intézte:

Félreértések kikerülése végett megjegyzem még, hogy ezen rendelet által a további könnyebbségek engedélyezése, milyen a kéziratnak a kölcsönkérő könyvtár helyiségén kívül való használata, épenséggel kizárva nincsen; csak hogy ilyen esetben a kölcsönadó könyvtár főnökének előleges engedélye kikérendő.

Ezzel kapcsolatban érdekesnek tartjuk még az olasz könyvtárak 1886-ik évi kölcsönzési szabályzatából a következő két cikket ide iktatni.

76. cikk.

Midőn egy idegen könyvtár olasz könyvtárból kéziratot kér kölcsön, a kérvényben kiteendő az illetőnek a neve, állása és hazája, a ki részére a kézirat kivántatik: továbbá kiteendő, hogy vajjon az illető a kért kéziratból kivonatokat óhajt-e készíteni, avagy pedig ezt más, részletesen megjelölendő kéziratokkal vagy nyomtatványokkal kívánja összehasonlítani, avagy pedig egészen lemásolni.

Az idegen könyvtár köteles a kézirat visszaküldése alkalomával nyilatkozni arról, vajjon a kölcsönkért kézirat nem lett-e más célra felhasználva, mint a mely a kérvényben eredetileg kitéve volt.

Ezen adatok egyes egyedül a kézirat történetére vonatkoznak, és az olasz királyság által a nyilvános könyvtárak számára kiadott szervezeti szabályzat 39., 177. és 178. cikkében mindenkire nézve egyformán érvényesek.

77. cikk.

Az idegen könyvtár, mely olasz nyilvános államkönyvtártól egy kéziratot kap kölcsön, a folyamodó helyett kötelezi magát arra, hogy az olasz közoktatási miniszteriumnak az illető könyvtár számára, melyből a kikölcsönzés történt, egy példányt küld ajándékba azon munkából, melyben a kézirat ismertetése vagy ennek szövege részben vagy egészben megjelenni fog.

A mennyiben a kézirat lenyomata gyűjtelekes munkában, akadémiai közleményekben, vagy más kiadványokban történt, melyek több kötetből állanak, elegendő, ha ajándékképen az illető kötetnek két kivonata, vagy két példánya küldetik meg, melyben a kézirat lenyomatott. (69. cikk).

A porosz királyi miniszter úrnak ezen rendeletét, mely a diplomáciai közvetítés mellőzésével a könyvtárak egymás közötti érintkezését megkönnyíti és a kikölcsönzést a viszonyosság elvére alapítja, az egész tudományos világ, első sorban pedig az önálló kutatással foglalkozó szakférfiak, mint nagy vívmányt és haladást, örömmel üdvözölték. Ezen lelkes üdvözlethez csatlakozunk mi is, s örömmel jelenthetjük, hogy a m. kir. közoktatási miniszter úr a porosz

miniszter úr rendeletét a Nemzeti Múzeum, a budapesti és kolozsvári egyetem, és a m. t. Akadémia könyvtáraival közölte, mi által könyvtáraink azon szerencsés helyzetbe jutottak, hogy az említett poroszországi könyvtárakkal kölcsönzési ügyekben közvetlenül érintkezhetnek, s a külföldről kívánt kéziratokat és nyomtatványokat tudósainknak — a diplomáciai hosszadalmas út mellőzésével — gyorsan és egyenesen közvetíthetik. A porosz közoktatásügyi miniszter által megszabott feltételeket, a wolffenbütteli hercegi könyvtár kivételével, a németországi könyvtárak egytől-egyig elfogadták, továbbá a feltételekhez hozzájárultak a belga, hollandi, svájci és osztrák-magyarországi könyvtárak, illetőleg ezeknek kormányaik.

— **Néhai Pesty Frigyes** történetirónk hagyatékát, mely Temesmegye monographiájának részben feldolgozott, részben czédulákban összeállított nyers anyagából és diplomatáriumából, továbbá más magyarországi megyék történetére vonatkozó, több ezer darabra menő kiadatlan oklevél-másolatból áll, a M. T. Akadémia történelmi bizottsága a saját kéziratgyűjteménye számára megvásárolta. Ezen hagyatékban volt egy *«Magyarország Helységnévtára»* című kéziratgyűjtemény is, mely ívrétben 63 kötetből áll s a magyarországi helységek történetére 1864 óta részben hatósági közegek közreműködésével, részben magán úton gyűjtött adatok eredményét tartalmazza. Ez utóbbi gyűjteményt a M. N. Múzeum könyvtára szerezte meg, hol azóta már rendeztetett és a kutató közönségnek rendelkezésére áll.

— **Mátyás király halálának 400-ik évfordulóját** († 1490. ápril 6.) folyóiratunkban Fraknói Vilmos közleményével: Mátyás király leveleinek új kiadásáról óhajtjuk megünnepelni. S hogy ezen évfordulónak szélesebb körben is nyoma legyen, szándékunk Mátyás király bibliographiai emlékeiből a Corvina jellemző borkötéseit, melyek a könyvkötészet történetében önálló stílyt képviselnek, melyről az európai szakférfiaknak nincs tudomásuk, a folyó évi augusztus 7., 8. és 9-én Antwerpenben tartandó nemzetközi bibliographiai congressuson megismertetni s indítványt teszünk arra nézve, hogy ezen kötések közül egy jellemző példány a congressus évkönyvében reprodukáltassék s reájok a szakférfiak figyelme felhívassék. Az indítvány sorsáról a jövő számban értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **A „Magyar Könyvszemle“** 1890-ik évi folyamának II. befejező része, az 1890-iki könyvszemle melléklettel együtt sajtó alatt van s néhány hét alatt fog szétküldetni. Az 1891-ik évfolyam pedig évnegyedes füzetekben fog látni napvilágot. *A szerkesztő.*